

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași
Facultatea de Filosofie și Științe Social – Politice
Școala Doctorală de Științe Social - Politice
Domeniul Sociologie

**CAPITALUL EDUCAȚIONAL DIN
PERSPECTIVĂ
INTERGENERAȚIONALĂ
REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT**

Conducător științific:

Prof. univ. dr. **Mihai Dinu GHEORGHIU**

Doctorand:

Roxana-Mihaela VASILIU

**Iași
2016**

CUPRINS

Listă figuri (tabele și grafice) / 4

Introducere / 7

Aspecte de ordin introductiv privind capitolele I și II / 10

CAPITOLUL I. PARADIGMA TEORETICĂ A CAPITALULUI EDUCAȚIONAL

I.1. Abordarea structural-constructivistă / 13

I.2. Frontiere sociale / 19

I.3. Mobilitatea socială / 21

I.3.1. Cercetări privind mobilitatea socială / 24

I.3.2. Mobilitatea educațională în România / 25

I.4. Perspective sociologice privind investițiile în educație / 29

I.4.1. Cercetări privind relația dintre originea socială și accesul la educație / 39

CAPITOLUL II. CONSIDERAȚII PRIVIND ACCESUL LA EDUCAȚIE

II.1. Relația dintre educație și dezvoltare umană / 47

II.1.1. Accesul la educație: obiectiv prioritar pentru dezvoltarea umană / 50

II.2. Starea sistemului de învățământ în cifre: România comparativ cu

Uniunea Europeană

II.2.1. Educația timpurie / 51

II.2.2. Ansamblul sistemului de învățământ / 53

II.2.3. Accesibilitatea învățământului în România / 55

II.2.4. Parcurs educațional. Evaluarea competențelor / 57

II.2.5. Concluzii / 58

CAPITALUL EDUCAȚIONAL DIN PERSPECTIVĂ

INTERGENERAȚIONALĂ: INVESTIGAȚII EMPIRICE

Metodologia cercetării / 61

Capitolul III. STUDIU CANTITATIV

Metodologia cercetării / 63

ANALIZA DATELOR

III.1. Istoric familial / 68

III.2. Traseu școlar. Implicarea familiei / 85

III.3. Perspective de viitor (după terminarea clasei a XII-a) / 106

III.4. Perspective generale despre educație/ accesul la educație / 117

III.5. Consum cultural și valor / 126

III.6. Date socio-demografice / 131

III.7. Concluzii / 137

Capitolul IV. STUDIU CALITATIV

Metodologia cercetării / 145

Prezentarea pe scurt a interviurilor / 148

ANALIZA DATELOR OBȚINUTE PRIN INTERVIURI

IV.1. Mobilitate intergenerațională (educațională) / 154

IV.2. Traseu școlar

IV.2.1. Alegerea liceului / 162

IV.2.2. Sisteme de pedepse/ sancțiuni / 168

IV.2.3. Sisteme de recompense / 170

IV.2.4. Verificarea activității școlare / 172

IV.2.5. Vizite la școală / 176

IV.2.6. Shadow education. Meditații / 178

IV.2.7. Ce înseamnă școala pentru elevi? / 183

IV.3. Perspective de viitor: traseu școlar / 185

IV.3.1. Rețeta succesului profesional / 195

IV.4. Modele individuale/ promovate în familie / 197

IV.5. Educația religioasă în familie / 200

IV.6. Perspective generale despre educație

IV.6.1. Definiția educației / 205

IV.6.2. Importanța educației din familie vs. educația din școală / 207

IV.6.3. Mediul de proveniență / 210

IV.6.4. Sistemul de învățământ / 211

IV.6.5. Accesibilitatea învățământului (liceal/ universitar) / 215

IV.6.6. Valoarea acordată diplomelor școlare / 219

IV.7. Concluzii / 223

IV.8. Prezentarea generală a interviurilor. Cadre interviuri / 228

CONCLUZII GENERALE. DIRECȚII NOI DE CERCETARE / 296

Bibliografie / 301

Anexe

Anexa 1: Model acord colaborare unitate de învățământ / 309

Anexa 2: Chestionar / 312

Anexa 3: Model acord susținere interviu părinte/tutore legal / 318

Cuvinte cheie: câmp social, capital educațional, familie, socializare, habitus, mobilitate socială, frontiere sociale, *shadow education*.

Precizare:

În perioada Iunie 2014 – Septembrie 2015 am fost bursier doctorand, proiect POSDRU/159/1.5/S/133675, Beneficiar Academia Română, Filiala Iași.

Scopul cercetării din cadrul proiectului doctoral – *Capitalul educațional din perspectivă intergenerațională*, constă în stabilirea impactului pe care îl are educația transmisă în familie asupra evoluției copilului/ tânărului și analiza modului în care capitalul primit este convertit/ urmează să fie eventual convertit pe parcurs, contribuind la configurarea unei poziții sociale proprii.

Preocuparea pentru analiza modului în care se realizează investițiile în educație din perspectivă intergenerațională (bunici-părinți-copii) derivă din dorința de a stabili dacă există o serie de pattern-uri în ceea ce privește triada: status familial, investiții în educație și efectele acestora asupra traseului copiilor. Educația constituie un element important în analiza procesului de mobilitate socială, iar motivațiile care ghidează deciziile educaționale pot fi integrate pe axa: origine socială – realizări școlare – destinație socială. Totodată, în contextul unei societăți aflate într-un proces de redefinire și organizare a structurilor, capitalul educațional dobândește forme diferite în funcție de caracteristicile mediului social la care ne raportăm, iar accesul la educație rămâne condiționat de o gamă complexă de variabile (tipuri de capital, atitudini față de sistemul de învățământ, strategii educaționale, costurile educației ș.a.), cu toate că asigurarea egalității de șanse constituie o prioritate la nivelul agendei globale (acest lucru este semnalat încă din anul 1948, când este inclus articolul 26 în cadrul Declarației Universale a Drepturilor Omului, care prevede că „Orice persoană are dreptul la învățătură”).

Cercetările întreprinse până în acest moment au propus diverse interpretări ale modului în care se realizează transmiterea capitalului educațional în raport cu statusul

familial. Rezultatele obținute indică o corelație pozitivă între performanțele educaționale ale copiilor și nivelul de educație al părinților, respectiv statutul socio-economic al acestora. Totodată, raporturile dintre proprietățile primite vs. dobândite, dintre moștenire socială și mobilitate socială, dintre mobilitatea structurală și cea netă, au cunoscut transformări datorate contextelor sociale, politice etc., asistând în prezent la o dinamizare a relațiilor din interiorul familiilor și la o modificare a frontierelor sociale, ceea ce explică și menținerea caracterului actual al temei, fiind de interes înțelegerea modului în care se manifestă procesele de mobilitate socială și impactul acestora de la nivel micro la macro social.

Studiile derulate în țara noastră cu privire la acest subiect nu au utilizat mai multe metode complementare de culegere a datelor, lipsind o analiză a fenomenului într-o manieră unitară, prin îmbinarea anchetelor de tip cantitativ și calitativ. Pe de altă parte, nu au fost identificate cercetări similare în rândul unor comunități determinate (centre urbane, populații specifice). Propun prin urmare, o nouă abordare a modului de constituire a capitalului educațional în familie și a efectelor sale asupra structurilor sociale, care să permită ulterior deschiderea unor noi direcții de investigare.

*

Teza Capitalul educațional din perspectivă intergenerațională este structurată în patru capitole și tratează atât aspecte ce țin de sfera conceptuală, teoretică, fundamentate de literatura consultată – care au permis trasarea unui cadru coerent de analiză; cât și de ordin practic – prin evidențierea celor mai importante demersuri empirice realizate anterior (la nivel internațional, european și național) și prezentarea rezultatelor cercetării proprii, realizate pe plan local în rândul tinerilor

liceeni, care a avut la bază atât metode cantitative (anchetă prin chestionar pe un eșantion de 820 subiecți din 5 licee ieșene¹), cât și calitative (efectuarea a 15 interviuri semi-directive cu părinți și tineri, selectați din aceleași unități de învățământ).

Obiectivele generale ale cercetării:

➤ Analiza istoriilor sociale familiale din perspectiva experiențelor educaționale și a traseului profesional. Conturarea unor profiluri ale familiilor investigate. Cunoașterea experiențelor educaționale în mediul familial și evaluarea mizelor investițiilor în educație.

➤ Analiza modului în care familia se implică în traiectoria școlară a copiilor în funcție de anumite particularități ale mediului de proveniență (nivelul de educație și statutul ocupațional al părinților, capitalul economic ș.a.).

➤ Identificarea proiectelor de viitor ale tinerilor (pe plan școlar, profesional) și analiza compatibilității acestora cu așteptările părinților. Stabilirea rolului familiei în conturarea planurilor de viitor ale copiilor.

➤ Identificarea opiniilor tinerilor cu privire la accesibilitatea învățământului și a modului în care inegalitățile sociale sunt perpetuate de școală, respectiv pe piața muncii.

Pornind „de la general la particular”, prima secțiune a **Capitolului I, Paradigma teoretică a capitalului educațional**, a fost dedicată definirii unor concepte de bază

---

¹ Două din filiera teoretică: Liceul Teoretic „Dimitrie Cantemir” (197 chestionare) și Colegiul „Costache Negruzzi” (138 chestionare); două din filiera tehnologică: Colegiul Tehnic „Gheorghe Asachi” (180 chestionare) și Liceul Tehnologic „Petru Poni” (116 chestionare) și unul cu specific economic - Colegiul Economic Administrativ (189 chestionare). *Realizarea celor două cercetări nu ar fi fost posibilă fără o bună colaborare cu toate cele cinci unități de învățământ menționate anterior. În acest sens, aduc mulțumiri speciale conducătorilor, cadrelor didactice implicate, elevilor și părinților.*

utilizate în sociologia educației, care au ca punct de plecare perspectiva structural-constructivistă a lui Pierre Bourdieu (câmp social, habitus, capitaluri, reproducție socială). Apoi, tot în cadrul acestui subcapitol s-a urmărit explicarea conceptului de capital educațional pornind de la abordările identificate în literatura de specialitate: capitalul academic, capitalul cultural (Bourdieu), componentă a capitalului uman (Schultz, Becker), modelul capitalului educațional propus de Howard, McLaughlin și Vacha (1994). Precizez faptul că acest concept nu este reductibil la diploma școlară sau la dimensiunea economică, ci reprezintă rezultatul unui proces mai complex, care încorporează trei elemente principale: cunoaștere, pregătire, utilizare, și reunește acțiunile mai multor instanțe, cele mai importante fiind familia și școala. De altfel, un rol important în înțelegerea acestui concept o are educația transmisă în interiorul familiei, componentele acesteia având un impact semnificativ asupra dezvoltării individului, contribuind la pregătirea lui pentru viața socială, ajutându-l să internalizeze norme, valori, reguli de comportare ș.a., care să îi permită menținerea poziției sociale sau depășirea frontierelor impuse de mediul de proveniență.

Apoi, ținând cont de modul în care este jalonat spațiul social și de dinamica relațiilor din interiorul acestuia, am introdus o serie de considerații privind **frontierele sociale**, secțiune urmată în structura lucrării de un subcapitol dedicat problematicii **mobilității sociale**. Această tematică a fost abordată atât empiric, prin prezentarea rezultatelor unor cercetări anterioare – realizate în străinătate și în România, și expunerea unui model de estimare a mobilității structurale și nete (Hatos 2006), care a fost mai apoi aplicat și în cadrul

studiului meu cantitativ; cât și teoretic, prin definirea termenului, evidențierea tipurilor de mobilitate: intergenerațională și intragenerațională, structurală și pură ș.a.

Datele au subliniat faptul că preocupările pentru cercetarea mobilității sociale și găsirea unor metodologii unitare de analiză sunt de mai multe decenii în atenția cercetătorilor, țara noastră evidențiindu-se printr-o pondere semnificativă (comparativ cu mediile europene) a influenței statusului părinților asupra traseului educațional al copiilor, precum și printr-o mobilitate structurală ridicată, determinată de schimbările produse la nivelul societății.

Următorul subcapitol este dedicat **investițiilor familiei în educație**, în cadrul căruia s-a trecut de la explicarea unor noțiuni-cheie (familie, socializare), la prezentarea unor aspecte specifice acestor componente: rolul familiei în trasarea experiențelor educative, roluri și activități parentale; mizele investițiilor în educație; reușita școlară, educație suplimentară (*shadow education*); motivații/ aspirații; criteriile de alegere a instituțiilor școlare; valoarea diplomelor școlare. Interesul pentru analiza modalității în care se realizează investițiile în educație din perspectivă intergenerațională derivă din dorința de a stabili în ce măsură acestea sunt influențate de caracteristicile mediului de proveniență și cum interferează cu particularitățile mediului școlar, urmărind efectele acestora asupra traseului noilor generații. În continuare, studiul este consacrat **relației dintre originea socială și accesul la educație**, care impune examinarea factorilor care determină inegalitatea de șanse, cu precădere rolul componentei familiale, cu referire la rezultate dintr-o serie de studii realizate pe plan extern și intern.

Capitolul al II-lea, Considerații privind accesul la educație, tratează **relația dintre educație și dezvoltare umană**, din perspectiva evidențierii relevanței temei educației în societatea actuală și a demersurilor realizate pe plan internațional în vederea reducerii inegalităților de șanse de acces la educație. Totodată, în cadrul acestuia sunt prezentate date cu privire la **starea sistemului de învățământ din România** (prin raportare și la mediile europene), particularizând cu trasarea unor perspective privind accesibilitatea învățământului, parcursul educațional și evaluarea competențelor (cu referire la evaluările PISA).

Asigurarea accesului egal la educație constituie o provocare pentru societatea contemporană. Rezultatele recente disponibile la nivel global, deși indică un progres în reducerea disparităților și evoluția spre rate mai ridicate de alfabetizare, atrag în continuare atenția asupra zonelor și grupurilor vulnerabile, caracterizate prin puternice dezechilibre. De asemenea, consecințele accesului inegal la educație nu pot fi reduse la o perspectivă unilaterală, acestea fiind vizibile pe trei planuri: dezvoltare individuală, transmitere intergenerațională (spre exemplu, transferul dezavantajelor între generații, prin limitarea oportunităților de învățare) și participare civică (incapacitatea de invocare a drepturilor civile).

Cercetarea empirică pe care am efectuat-o se sprijină pe toate aceste preliminarii teoretice, atât în ceea ce privește construirea instrumentelor de lucru și trasarea obiectivelor cercetării, cât și prin încadrarea temei într-un context mai amplu, în care educația și accesul la educație constituie obiective prioritare, condiționate însă de o diversitate de factori.

Următoarele două capitole ale tezei (**Capitolele III și IV**) au ca obiect cele două studii realizate: o cercetare cantitativă – la nivelul a cinci unități de învățământ liceal din municipiul Iași, și un studiu calitativ care a presupus realizarea de interviuri cu tineri și cu o parte dintre părinții acestora.

La baza studiilor efectuate au stat următoarele **întrebări ale cercetării**:

- Constituie educația un mijloc de perpetuare a unei poziții în spațiul social (contribuind la reproducerea unor inegalități) sau are aspectul unei pârgii care contribuie la depășirea frontierelor existente în mediul de proveniență?
- În ce măsură dimensiunea socio-economică a mediului familial influențează traseul și succesul școlar al copiilor?
- Care sunt așteptările familiei cu privire la investiția în educație?
- În ce măsură implicarea familiei influențează reușita școlară? Care sunt mizele reușitei școlare la nivel individual și familial?

Cercetarea de tip cantitativ, realizată pe baza unei anchete prin chestionar, constituie obiectul **Capitolului al III-lea**, care cuprinde metodologia cercetării, analiza și interpretarea datelor și concluziile obținute în urma desfășurării acesteia în cadrul celor cinci licee. Studiul modului de transmitere intergenerațională a capitalului educațional s-a realizat prin calcularea unui indice de mobilitate educațională la nivelul generațiilor bunici-părinți, analiza modului în care familia se implică în traiectoria școlară a copiilor în funcție de particularitățile individuale și specifice mediului familial, respectiv școlar; trasarea perspectivelor de viitor ale elevilor etc.

La baza conceperii chestionarului au stat o serie de **obiective specifice**, dintre care amintesc: analiza istoriilor sociale familiale din perspectiva experiențelor educaționale și a traseului profesional; studierea modului în care familia se implică în traiectoria școlară a copiilor; identificarea proiectelor de viitor ale tinerilor și analiza compatibilității acestora cu așteptările părinților; evidențierea percepțiilor elevilor cu privire la gradul de accesibilitate a învățământului, factorii care asigură reușita în viață ș.a.

Ipotezele studiului privesc:

- Mobilitatea socială (educațională) la nivelul generațiilor bunici – părinți este în mai mare măsură de ordin structural (determinată de schimbările produse la nivel societal) decât individual („liberă”, neconstrânsă de structura socială).
- Generația mamelor este mai mobilă din punct de vedere educațional comparativ cu cea a taților.
- În familie, mama reprezintă principala instanță responsabilă cu acordarea de sprijin în pregătirea și verificarea activității școlare a copiilor.
- În același timp, cu cât părinții sunt mai prezenți în viața școlară a copiilor, cu atât aceștia din urmă vor avea performanțe școlare mai bune.
- Persoanele care provin din familii cu un status socio-ocupational modest sunt mai predispuse la o limitare a educației în sfera formală (care nu depășește curriculum-ul școlar) și la investiții mai puțin diversificate în acumularea de capital educațional.
- Perspectivele de continuare a studiilor sunt determinate de caracteristicile mediului familial (nivelul de educație și statutul ocupațional al părinților, capitalul economic).

Studiul a fost realizat pe un eșantion de **820** subiecți din 5 licee ieșene, clasele IX-XII. Unitățile de învățământ liceal au fost selectate plecând de la structura celor 28 de licee existente în municipiul Iași, pe baza unor criterii de eșantionare care asigură acoperirea mai multor subcategorii de subiecți. Astfel, au fost incluse în eșantion două licee din filiera teoretică (un colegiu național și un liceu teoretic), două din cea tehnologică (un colegiu și un liceu) și unul cu specific economic (din cele 3 existente pe plan local).

Eșantionul final este compus din 40% elevi provenind din licee cu specific teoretic, 37% - tehnologic și 23% - economic, proporțiile pe clase fiind apropiate (26% - elevi din clasa a IX-a, 28% - a X-a, 24% - a XI-a, 22% - clasa a XII-a). De asemenea, au fost chestionați 47% subiecți de gen masculin și 53% de gen feminin, respectând în acest sens structura pe sexe a populației generale de tineri. Culegerea datelor a avut loc în perioada decembrie 2014 – martie 2015, gradul de acoperire fiind de 79 de clase IX-XII dintr-un total de 146.

Chestionarele au fost auto-administrate în timpul orelor de curs la care s-a avut acces (completate de elevi sub supravegherea și îndrumarea cercetătorului, fără a permite cadrelor didactice accesul la documentele completate sau implicarea în procesul de aplicare), respectându-se principiul confidențialității datelor. În fiecare clasă s-a aplicat un pas statistic de 2, fiind astfel intervievați doar jumătate dintre elevii prezenți. Toate chestionarele au fost introduse și prelucrate în programul SPSS Data Analysis. Fiecare unitate de învățământ inclusă în eșantion a primit câte un raport personalizat, cu o sinteză a principalelor rezultate obținute în urma administrării chestionarelor, în vederea utilizării acestora pe plan intern.

Rezultatele obținute în urma studiului cantitativ confirmă ipotezele formulate și aduc în atenție următoarele aspecte:

Datele referitoare la **istoricul familial** au contribuit la trasarea unei imagini de ansamblu cu privire la profilul tinerilor chestionați. Segmentul preponderent este constituit din familii-nucleu, în care copiii locuiesc doar cu părinții și cu frații/surorile, care își au originea în mediul rural prin generația bunicilor și în care părinții sunt absolvenți de studii medii. În ceea ce privește structura familiei nucleare din punct de vedere al nivelului de educație, cele mai multe familii în care ambii părinți au atins același nivel de educație au urmat studii superioare. În general, 6 (sau peste) din 10 elevi chestionați fac parte din familii în care ambii părinți au absolvit același ciclu de învățământ (nivel egal de educație).

Referitor la relația cu generația bunicilor, datele obținute în urma cercetării au relevat faptul că, în general, tinerii nu cunosc informații legate de istoricul familiei extinse, numărul celor care au menționat ultima școală absolvită de bunici însumând aproximativ 20%. Dintre aceștia, indiferent de filiația maternă sau paternă, se observă că peste jumătate sunt absolvenți de *învățământ secundar inferior și primar*.

Analizând aceste date, am constatat o mobilitate școlară netă mai ridicată în rândul mamelor comparativ cu cea a taților. Analiza indicelui Yasuda indică o mai mare dependență a taților de statusul școlar al predecesorilor comparativ cu cea a mamei. Totodată, apar unele diferențe în ceea ce privește statusul ocupațional în funcție de mediul de rezidență și de filiera liceului la care învață copiii. Astfel, rezultatele obținute în analiza mobilității sociale au confirmat primele două ipoteze: pe de o parte, constatăm o mobilitate mai degrabă structurală, determinată de modificările produse la nivel

societal, la nivelul generațiilor părinți – bunici, pe de altă parte mamele au dovedit o mobilitate ușor mai ridicată comparativ cu tații.

Traseul școlar Rezultatele cercetării arată că părinții au constituit pentru 70% dintre respondenți principalul factor de influență în opțiunea pentru liceu, fiind urmați de frați/surori – la o diferență însă de 33 p.p. Diminuarea influenței bunicilor este confirmată și de măsura în care opinia acestora a contat în alegerea liceului (*în mare măsură și foarte mare măsură* doar pentru 1 din 5 elevi).

Contactul familiei cu școala Aproape trei sferturi dintre elevii chestionați beneficiază de prezența părinților la *ședințele cu părinții* organizate de școală, iar cei mai mulți dintre aceștia aparțin de filiera teoretică, locuiesc cu ambii părinți și au obținut în ultimul an o medie cuprinsă între 9 și 10. Elevii care au parte de o mai slabă implicare din partea părinților în mediul școlar (*vin foarte rar/ deloc*) studiază mai degrabă în liceele cu specific tehnologic, nu locuiesc cu ambii părinți, provin din familii cu un nivel scăzut de educație (primar sau secundar inferior) și au avut ultima medie generală până în 7.

Peste jumătate dintre tineri *nu* au parte de îndrumare din partea niciunui membru al familiei în realizarea temelor, iar cei care beneficiază de ajutor constant îl primesc mai degrabă din partea mamei, apoi a fraților/surorilor, tatăl oferind mai degrabă sprijin ocazional, în timp ce bunicii au un rol redus în acest sens. Verificarea activității de pregătire școlară este exercitată într-o mai mare măsură tot de către mamă, fiind urmată de tată. Astfel, dacă tatăl nu constituie o figură activă în etapa de pregătire, acesta își asumă într-o mai mare măsură sarcina de a controla activitatea.

Sisteme de sancțiuni/ pedepse O treime dintre respondenți au declarat că în ultimul an școlar au fost sancționați/ pedepsiți de părinți atunci când au luat o notă mică. Aplicarea pedepselor este mai des întâlnită în rândul elevilor din clasele IX-X. De asemenea, procentaje ușor mai ridicate se întâlnesc în rândul persoanelor de gen masculin și a celor din mediul rural. Cele mai invocate sancțiuni sunt legate de utilizarea calculatorului, internetului, telefonului mobil, televizorului sau a altor tipuri de gadgeturi, fiind urmate de reducerea banilor de buzunar, interzicerea sau diminuarea numărului de ieșiri în oraș/ cu prietenii.

Sisteme de recompense: 6 din 10 elevi au menționat că au fost recompensați de către părinți pentru obținerea unor rezultate bune la școală în ultimul an (din care un sfert au fost recompensați ocazional). Pe măsură ce nivelul de educație al tatălui crește, crește și numărul elevilor recompensați. De asemenea, la fel ca în cazul sancțiunilor, recompensele sunt mai frecvente în rândul elevilor din clasele IX-X. Acestea se referă în principal la aspecte de ordin material: bani, cadouri (laptop, telefon mobil, haine), excursii/ tabere sau presupun „îndeplinirea unor dorințe”.

Shadow education: 44% dintre participanții la studiu au precizat că în ultimii 2 ani au făcut meditații, iar 14% au declarat că pregătirea suplimentară nu a fost constantă (*uneori*). Rezultatele obținute indică o serie de disparități generate de mediul de proveniență și de statusul părinților, aspect care amplifică inegalitățile în rândul tinerilor. Un profil al elevului care a beneficiat de o astfel de pregătire însumează următoarele elemente: studiază mai degrabă într-un liceu din filiera teoretică, provine dintr-o familie în care „veniturile asigură tot ceea ce este nevoie, fără efort”, tatăl/mama este absolvent(ă) de

studii superioare, are domiciliul în mediul urban, iar în ultimul an a obținut rezultate școlare foarte bune (peste media 9). Așadar, investițiile în *shadow education* sunt condiționate de background-ul familial și au efecte asupra rezultatelor școlare obținute.

Implicarea în alte activități. Educație nonformală O treime dintre tineri au declarat că în ultimul an au participat, în afara programului de școală, la diferite cursuri de inițiere/perfecționare. Rezultatele studiului au evidențiat faptul că elevii care provin din familii cu un statut modest și care au obținut în ultimul an rezultate școlare mai slabe sunt mai predispuși la o limitare a educației în sfera formală și la investiții mai slab diversificate în capitalul educațional, aspect ce confirmă și una dintre ipotezele studiului. Cele mai invocate trei tipuri de activități în care au fost implicați tinerii sunt de tip sportiv, voluntariat și cursuri de limbi străine, iar principalul pol de influență – pe lângă inițiativa proprie, sunt părinții/ unul dintre părinți, fiind urmați de cei care au fost încurajați să facă acest lucru atât de părinți, cât și de prieteni.

Perspective de viitor Trei sferturi dintre tinerii chestionați au declarat că doresc să se înscrie la facultate după terminarea liceului. Rezultatele obținute arată faptul că intențiile de continuare a studiilor sunt mai pronunțate în rândul elevilor din mediul urban, a celor care studiază în licee teoretice, care au obținut în ultimul an o medie generală ridicată și care provin din familii în care mama/tatăl este absolvent de studii superioare. Astfel, interesul pentru continuarea studiilor este mai accentuat în rândul tinerilor care provin din familii care au atins deja un nivel educațional secundar sau superior. Pe de altă parte, pe măsură ce crește

importanța alocată studiilor superioare, crește și interesul pentru înscrierea la facultate.

Instanțe de influență În alegerea unui traseu școlar, opinia părinților contează într-o mare și foarte mare măsură pentru trei sferturi dintre elevii chestionați, aceștia fiind de altfel principalii investitori în educația copiilor și persoanele cu un rol central în parcursul lor educațional. Locul doi (la o diferență însă de 42 p.p.) este ocupat de cadrele didactice, apoi de bunici, alți membri ai familiei și - pe ultima poziție, de prieteni. Așadar, principalele instanțe de socializare din viața copilului (familia nucleară și școala – reprezentată prin profesori) joacă un rol important în conturarea deciziilor.

În viziunea persoanelor chestionate, principalii **factori care pot asigura reușita în viață** (peste 70% răspunsuri favorabile) sunt efortul personal (*a fi muncitor*) și nivelul de educație (al părinților și personal). A doua categorie de răspunsuri (bifate de aproximativ jumătate dintre subiecți) încorporează: credința în Dumnezeu și rețeaua socială (*să aibă cunoștințe, „pile”*). La finalul clasamentului (sub 30 p.p.) se situează aspecte ce țin de capitalul economic familial (*să se nască într-o familie bogată*) și de caracteristicile înnăscute (importanța acordată etniei și genului).

Valoarea diplomelor: 46% dintre tinerii chestionați consideră că o diplomă școlară are aceeași valoare pentru orice persoană, indiferent de veniturile sale, iar o treime dintre elevi consideră că aceasta este mai importantă pentru o persoană cu venituri mici – fiind astfel percepută ca un bun care contribuie la depășirea statusului moștenit, diploma facilitând ascensiunea socială.

Consum cultural Cele mai frecventate spații împreună cu părinții sunt, potrivit studiului, biserica, librăriile și

evenimentele culturale/festivalurile. Cât privește practicile împreună cu colegii, pe prima poziție se clasează frecventarea cinematografului, fiind urmat de librărie și evenimente culturale. Consumul de cultură „înaltă” este la cote foarte scăzute, însă se observă o ușoară creștere împreună cu grupul de egali.

Valori: Cele mai invocate valori familiale sunt *respectul, educația și sinceritatea/ loialitatea*, aspecte care ocupă primele trei poziții și în rândul valorilor individuale desemnate de respondenți, de această dată însă într-o altă ordine: *sinceritatea/loialitatea, respectul și educația*. 39% dintre tineri au menționat că au o valoare comună cu părinții, iar aproape un sfert că împărtășesc ambele valori cu cele transmise în familie. Pe măsură ce crește nivelul de educație al părinților, se observă o ușoară creștere a numărului celor care au menționat ambele valori comune cu cele ale părinților sau o valoare comună.

Studiul calitativ prezentat în cea de-a patra parte a lucrării vine în completarea datelor prezentate anterior, cu scopul de a oferi o serie de explicații suplimentare și perspective în detaliu, care nu au putut fi obținute prin intermediul anchetei prin chestionar.

Cercetarea de tip calitativ a vizat reluarea colaborării cu cele cinci licee ieșene, participanții la anchetă fiind selectați din interiorul acestora, cu sprijinul conducerii și al cadrelor didactice. Studiul a presupus realizarea de interviuri semi-directive cu **tineri și părinți** care provin din unități familiale cu status socio-ocupațional diferit, pentru a observa și înțelege modul în care se definește și implementează educația în funcție de particularitățile mediului de proveniență și de accesul la resurse, precum și pentru a surprinde efectele educației

transmise de familie asupra individului, dintr-o perspectivă intergenerațională (triada bunici – părinți – copii).

Capitolul dedicat studiului calitativ cuprinde precizări metodologice și aspecte legate de modul în care s-a realizat cercetarea (inclusiv exemple de dificultăți întâmpinate pe teren); prezentarea pe scurt a situațiilor de interviu, analiza și interpretarea datelor, concluziile cercetării și prezentarea generală a interviurilor (rezumatele celor 15 interviuri). Ultima secțiune a tezei – prezentarea rezumatelor, vine în completarea datelor din analiză, întrucât aceasta nu a permis includerea tuturor informațiilor obținute în cadrul interviurilor (având în vedere dimensiunea acestora și varietatea de tematici abordate) și permite urmărirea acestora într-o perspectivă unitară – pe fiecare subiect în parte, contribuind la conturarea unor profiluri complete ale participanților la studiu.

Principalele secțiuni integrate în **ghidurile de interviu pentru părinți/ copii (elevi)** au urmărit: schițarea unui tablou de familie (bunici, părinți, familie extinsă, frați); descrierea parcursului educațional/ profesional; stabilirea modului de implicare al părinților în educația copiilor (școlară, religioasă, politică, sexuală); identificarea modalităților de petrecere a timpului liber (în familie); trasarea unor perspective generale despre educație (elementele care asigură reușita în viață, accesibilitatea învățământului, valoarea simbolică acordată diplomelor școlare, valori, modele) ș.a. Alte tematici abordate în interviurile cu elevii: evidențierea perspectivelor de viitor (școlare, profesionale, viață de familie); conturarea percepțiilor despre sine; stabilirea rolului alocat prietenilor.

În total au fost efectuate 15 interviuri (între decembrie 2015 și iunie 2016), durata medie a unei întrevederi fiind de o oră și 40 minute. Dintre acestea, 4 sunt cu părinți, iar 11 sunt

cu elevi din cele cinci licee: 4 din filiera teoretică, 5 din cea tehnologică și 2 din unitatea cu specific economic. De asemenea, 5 sunt din clasele IX-X, iar 6 din clasele XI-XII, tinerii având vârste cuprinse între 15 și 18 ani. Aceste date, precum și alte elemente (mediul de rezidență, statusul socio-profesional familial, nivelul de educație al părinților, statutul matrimonial al părinților etc.) au oferit un caracter eterogen universului studiat și au permis conturarea unor modele specifice în funcție de anumite particularități ale mediului de proveniență.

Având în vedere obiectivele propuse în cadrul interviurilor, **analiza datelor** a condus la următoarele concluzii:

În cazul familiilor cu un status socio-ocupational mai modest sau care au avut un traseu ascendent lent, educația este considerată principalul element care asigură succesul în viață, depășirea condiției, iar reușita școlară constituie „arma” cea mai sigură pentru un viitor diferit de cel al predecesorilor.

Cel puțin la nivelul primelor două generații (bunici-părinți), lipsa posibilităților financiare constituie un factor determinant în continuarea parcursului școlar, iar la nivelul generației buniciiilor un rol important îl are și mediul de rezidență (rural). De asemenea, în unele familii din mediul rural, raportat la relația bunici-părinți, accentul este plasat mai degrabă pe muncă decât pe școală, de abia la cea de a treia generație (a copiilor) fiind adusă în prim plan importanța educației (formale) și a dezvoltării prin studiu.

Astfel, în unele familii, importanța acordată școlii este transmisă intergenerațional și își sporește intensitatea odată cu generația copiilor, printr-un mai puternic control asupra investițiilor în educație și o implicare mai activă din partea

părinților. Educația este prezentată ca o resursă pentru îmbunătățirea nivelului de trai, o șansă spre construirea unui viitor mai bun, care să deschidă noi perspective tânărului.

Principalele instanțe cu rol în conturarea unei decizii privind înscrierea la liceu au fost: familia (părinții), prietenii și - într-o măsură mai mică - cadrele didactice. De asemenea, persoanele intervievate au mai multe abordări legate de alegerea liceului: fie discutăm despre urmarea unui traseu bine stabilit, fie de reconfigurarea opțiunilor în urma nereușitei, fie de o lipsă de viziune clară în momentul procesului de admitere. Totuși, atrage atenția importanța acordată – în multe cazuri, specializării din liceu, aceasta constituind un prim pas în conturarea și pregătirea pentru traseul școlar/ profesional viitor.

Rezultatele din studiul calitativ confirmă datele din sondaj privind cele mai des utilizate **sanctiuni** aplicate de părinți și evidențiază o serie de diferențe legate de abordarea pedepselor în funcție de specificul mediului familial. În ceea ce privește sistemele de **recompense**, răspunsurile primite se încadrează în două direcții: pe de o parte cuprind aspecte de ordin material sau de gestionare a timpului liber, iar pe de altă parte sunt de ordin relațional: îmbunătățirea legăturilor dintre cele două generații și satisfacția oferită de mulțumirea părinților.

Un alt aspect observat este faptul că interesul acordat verificării activității școlare crește de la o generație la alta. De altfel, în anumite situații, lipsa unui control școlar la nivelul generațiilor bunici-părinți a dus la o regândire a implicării, generația părinților dorind să compenseze lipsurile trăite prin sporirea sprijinului acordat copiilor. Modelele practicate de părinți sunt diversificate: control sporit în clasele primare și – eventual, clasele gimnaziale (până la dezvoltarea unui spirit

autonom din partea copilului); delegarea responsabilității atunci când pregătirea părintelui este limitată; neimplicarea părinților (aici intră pe de o parte copiii autonomi, care au dovedit responsabilitate încă de mici și nu au avut nevoie de ajutor, iar pe de altă parte copiii care au fost nevoiți să se adapteze, ținând cont de contextul familial).

Nivelul de implicare din partea părinților este puternic dependent de timpul avut la dispoziție, de interesul exprimat și de nivelul lor de cunoștințe. De asemenea, analiza datelor a arătat că principalul actor responsabil cu verificarea și acordarea de ajutor este mama, tatăl având mai degrabă un rol secundar, confirmând astfel rezultatele obținute în cercetarea cantitativă.

Acordarea de sprijin în realizarea temelor este influențată și de rangul copiilor, primul născut fiind de regulă mai atent supravegheat, după care se produce un transfer al responsabilităților, frații/ surorile mai mari oferind sfaturi, sprijin celor mai mici.

Investițiile în pregătirea suplimentară sunt specifice, în general, celei de a treia generații. Cât privește părinții, din puținele informații avute în acest sens reiese că meditațiile au fost urmate doar în momente cheie: admitere la facultate, trecerea de o anumită corigență ș.a. În general, tinerii sunt angrenați în astfel de activități, însă scopurile care stau la baza deciziei diferă: fie constituie o alternativă pe termen scurt (premergătoare unui examen important), fie reprezintă o activitate constantă – *shadow education*, derulată în paralel cu pregătirea din școală. Luarea unei hotărâri în privința pregătirii suplimentare pleacă și de la atitudinea cadrelor didactice de la clasă, lipsa de înțelegere a materiei, modul de predare sau relația deficitară cu profesorul, determinând în multe cazuri o

orientare spre meditații. Elevii care provin din mediul rural sunt mai puțin implicați în forme suplimentare de pregătire.

Există o diversitate de opinii în ceea ce privește perspectivele de viitor ale tinerilor în plan educațional, principalele influențe venind din partea familiei, grupului de prieteni, experiențelor școlare/extracurriculare, pasiunilor, dar și viziunilor asupra reușitei ș.a. Analiza datelor a permis identificarea unor modele distincte privind aspirațiile tinerilor: opțiunea pentru un „traseu sigur”; opțiunea care are la bază cultivarea unei pasiuni; traseu educațional în străinătate cu accent pe inovație; traseu școlar incert.

În majoritatea familiilor supuse analizei există o preocupare pentru educația religioasă, doar că aceasta nu este în mod obligatoriu preluată de copil, identificându-se și situații în care percepțiile părinților sunt diametral opuse celor ale tinerilor. Se observă însă o transmitere intergenerațională a unui comportament religios, internalizat mai ales de copiii care au primit un exemplu în acest sens, fără însă a li se impune o conduită similară.

Tinerii se raportează la mediul școlar din două perspective. Pe de o parte, aceștia îi recunosc rolul de instanță de socializare - școala fiind privită de către tineri ca un spațiu prielnic dezvoltării unor relații cu grupurile de egali, de formare a prietenilor; iar pe de altă parte elevii asociază școala cu instruirea, fiind percepută ca un loc responsabil cu transmiterea de informații, cunoștințe.

De altfel, opinia generală a persoanelor intervievate este că educația joacă un rol esențial în formarea individului și constituie un proces de durată, ale cărui consecințe se observă dincolo de realitatea imediată. Aceste rezultate confirmă și premisele teoretice care subliniază faptul că efectele educației

nu se limitează doar asupra planului personal, ci se resfrâng asupra societății ca ansamblu.

Totodată, educația este percepută ca un fenomen complex, care încorporează acțiunile mai multor instanțe (nu doar școala și familia) și care contribuie atât la însușirea unei culturi generale, cât și la formarea caracterului și interiorizarea unor norme de bună conduită. Nu în ultimul rând, educația este privită ca o bază pentru dezvoltarea umană, pentru reușita în viață.

Raportat la educație, în general subiecții atribuie un rol semnificativ mediului familial, fără însă a pierde din atenție faptul că educația formală are o contribuție importantă în dobândirea unor cunoștințe generale, dar și în prezentarea unei alternative la ceea ce oferă familia, putând echilibra anumite lipsuri moștenite. De altfel, după cum a fost prezentat și în secțiunea dedicată considerațiilor teoretice, familia deține o poziție centrală în dezvoltarea habitus-ului primar, rolul acesteia în dobândirea capitalului educațional al individului fiind hotărâtor pentru evoluția sa în societate.

Acest lucru justifică și importanța acordată mediului de proveniență în conturarea șanselor de reușită în viață și în trasarea unor principii și valori copiilor – potrivit rezultatelor cercetării, cu precizarea că așteptările părinților nu sunt întotdeauna atinse sau depășite de noua generație, factorii determinanți fiind poziția copiilor față de ceea ce primesc, influența prietenilor sau a altor instanțe de socializare.

În general, tinerii nu s-au arătat foarte mulțumiți de sistemul de învățământ din România, aspectele pozitive evidențiate fiind legate de: gratuitatea învățământului, existența unor cadre didactice bine pregătite, sprijinirea de către școală a elevilor cu anumite preocupări extrașcolare. Principalul aspect

pe care subiecții și-l doresc este o școală orientată spre elevi, capabilă să se adapteze nevoilor tinerilor și să încurajeze dezvoltarea calităților acestora, în care relația profesor-elev să fie una deschisă, care să permită cunoașterea elevului. De asemenea, este dezirabil ca școala să asigure o bună pregătire pentru viitor (prin revizuirea materiilor și introducerea unor opționale adaptate la dorințele elevilor, ore de orientare profesională ș.a.) și o asumare responsabilă a acestui rol.

De altfel, propunerile tinerilor și părinților cu privire la schimbările pe care și le-ar dori în mediul școlar se regăsesc și în preocupările înscrise în politicile educaționale naționale, a căror implementare însă se lasă așteptată sau se face cu pași mici – după cum se poate constata din rezultatele obținute la evaluările PISA, precum și din clasamentele realizate la nivel european. Venind din interior, aceste aspecte semnalează și confirmă anumite lipsuri pe care școala românească le deține, iar datele obținute în urma studiului pot fi utilizate de școlile partenere în vederea îmbunătățirii strategiilor educative.

Deși din punct de vedere legislativ statul asigură drepturi egale în ceea ce privește accesul la educație tuturor persoanelor, din observațiile respondenților reiese faptul că în continuare se înregistrează/se percep anumite disparități în cadrul învățământului liceal. Acestea se referă pe de o parte la limitele impuse de resursele financiare avute la dispoziție, de etnie, iar pe de altă parte la implicarea părinților, a cadrelor didactice și - nu în ultimul rând - a elevului (care de altfel are posibilitatea de a-și depăși frontierele impuse de mediul de proveniență prin dorința de a învăța și asumarea responsabilităților). Astfel de aprecieri pot genera reorientări în spațiul școlar și pot avea consecințe asupra tânărului pe termen lung.

Nu în ultimul rând, modelele de mobilitate intergenerațională analizate în teză (mobilitate educațională ascendentă începând cu a treia generație; traseu educațional ascendent lent, mobilitate educațională de gradul I; reproducție socială) reflectă strategii diferite de raportare la frontierele sociale, schimbările produse între generații fiind determinate atât de factori interni, cât și externi. După cum însă am mai menționat, odată cu înaintarea pe axa bunici-părinți-copii învățătura devine un substitut al muncii, existând – în majoritatea familiilor – proiecte de ascensiune intergenerațională menite să facă tranziția la o viață „mai ușoară”, în care efortul fizic să fie înlocuit de cel intelectual. De altfel, configurația spațiului social și modul în care tinerii/părinții se raportează la sistemul de învățământ, șansele de acces la educație ș.a., pot ridica noi frontiere care implică alte provocări pentru generația tinerilor în ascensiune socială. În situațiile de interviu prezentate, copilul devine principalul bun simbolic al familiei, în jurul căruia se concentrează experiențele educative, miza investițiilor fiind una ce depășește devenirea individuală, ducând la împlinirea familiei și la modificarea – în anumite situații – a statusului deținut de predecesori. Spre deosebire de generația părinților – care a trecut prin „mutații” importante în construirea actualei identități, responsabilitățile noii generații sunt în primul rând legate de pregătirea școlară, eforturile familiei fiind concentrate în jurul acestui obiectiv.

Ultima parte a tezei cuprinde **concluziile generale și noile direcții de cercetare** propuse. Rezultatele studiului derulat în cele cinci licee din municipiul Iași indică modele distincte de implicare și participare ale părinților în educația copiilor, în funcție de diferite caracteristici ale mediului familial. După

cum arată și datele prezentate în primele două capitole ale tezei, modul în care familia investește în capitalul educațional al copiilor are efecte vizibile asupra parcursului și rezultatelor școlare. Consecințele însă nu se limitează doar pe plan individual (traseu educațional, respectiv profesional), ci se resimt și în plan intergenerațional, prin transmiterea unor modele care pot fi reproduse de noua generație.

Aceste aspecte ne pun în fața unei realități: școala, ca instanță relevantă în procesul formării individului, nu elimină (în totalitate) disparitățile generate de mediul familial. În contextul în care între familie și școală – ca principali investitori în educația copilului, există o relație de interdependență, este evident faptul că acordarea unui interes ridicat legăturii dintre cele două entități (indiferent de statusul socio-economic al părinților) poate contribui la obținerea unor rezultate mai bune pentru viitorul copilului. De altfel, așa cum evidențiază și rezultatele obținute în urma cercetării derulate, prezența activă a părinților în viața școlară a copilului, menținerea contactului cu școala, promovarea/încurajarea studiului sunt aspecte care generează efecte pozitive asupra performanțelor școlare.

Datele confirmă faptul că ascensiunea copilului nu reprezintă doar o problemă de ordin individual, ci constituie o preocupare pentru întreaga familie nucleară, investițiile în educație constituind fie un mijloc de menținere a unui nivel de educație atins în familie, fie de depășire a acestui statut în vederea îmbunătățirii stilului de viață și a nivelului de trai.

Indiferent de caracteristicile familiei, interesul părinților pentru realizarea copiilor prin educație este vizibil – educația constituie astfel un element prin care se pot depăși frontierele

sociale generate de background-ul familial, făcând tranziția de la imobilitate la mobilitate (ascendentă/ descendentă).

Un alt aspect surprins în cadrul studiului este legat de diminuarea raporturilor dintre generații, influența bunicilor asupra traseului școlar al noii generații fiind la cote scăzute. De altfel, centrarea pe familia nucleară și distanța fizică față de bunici influențează legătura dintre generații (potrivit studiului cantitativ, doar 10% dintre elevi locuiesc (și) cu unii dintre bunici). După cum s-a observat din interviuri, în general bunicii constituie prezențe active în timpul copilăriei, când preiau o parte din responsabilitățile părinților (atunci când locuiesc în aceeași localitate) sau prezintă alternative de petrecere a timpului liber în perioada vacanțelor și la vârste mai mici.

Ipotezele formulate în cadrul studiului au fost confirmate de rezultatele obținute. Așadar, la nivelul generațiilor bunici – părinți, mobilitatea educațională – deși este prezentă într-o mare măsură, este mai degrabă determinată de elemente de ordin structural, fiind un rezultat al schimbărilor produse în societate și al reformelor aplicate în sistemul de învățământ. De altfel, cele mai mari procentaje sunt aferente unei mobilități de gradul I, adică a unei singure trepte de învățământ.

Referitor la rolurile parentale, ambele cercetări au confirmat aspectele enunțate și în precizările teoretice, și anume faptul că mama constituie principala instanță din interiorul familiei responsabilă cu acordarea de sprijin în realizarea sarcinilor școlare, în traseul educațional al copiilor. Acest lucru trebuie din nou corelat cu cifrele deloc favorabile la nivel internațional care exprimă în continuare disparități de gen în privința

accesului la educație. Fac această precizare întrucât o limitare a accesului femeilor la educație nu are consecințe doar pe plan individual, ci și intergenerațional, plecând de la premisa confirmată mai sus cu privire la rolul ocupat de mame în educația copiilor.

Nu în ultimul rând, mediul de proveniență și statusul socio-ocupational parental pot influența investițiile în educație în afara câmpului școlar, fapt care poate conduce la dobândirea unor avantaje prin intermediul educației nonformale de către cei care au resursele necesare spre a se implica în astfel de activități.

Centralizarea acestor aspecte contribuie în primul rând la cunoașterea unor realități specifice grupului studiat și deschide interesul pentru consolidarea dialogului familie – școală și implementarea unor politici în vederea diminuării disparităților generate de background-ul familial. Rezultatele obținute pot fi utilizate de școlile partenere, precum și de alte unități de învățământ, în vederea îmbunătățirii relației dintre cele două câmpuri, dar și pentru îndreptarea anumitor disparități generate de mediul familial. Spre exemplu, accesul inegal la pregătirea suplimentară (după cum s-a putut remarca din rezultatele cercetării), ar putea fi compensat cu implementarea unor programe de îndrumare în unitățile de învățământ (sprijin în realizarea temelor). De asemenea, aplicarea periodică a unor instrumente de cercetare (cel puțin în preajma trecerii de la un ciclu de învățământ la altul) ar fi utilă pentru identificarea domeniile de interes ale elevilor și orientarea lor spre dezvoltarea unor competențe specifice acestora. Creșterea participării la activități nonformale în rândul tuturor elevilor, indiferent de mediul de proveniență; consolidarea triadei

familie – elev – școală prin promovarea unor metode alternative de interacțiune sunt câteva dintre soluțiile care pot fi formulate având la bază datele obținute prin cele două cercetări. Totuși, aceste recomandări nu fac obiectul studiului de față, acestea ținând de competența și responsabilitatea unităților de învățământ, miza cercetării efectuate fiind de a surprinde realitatea de pe teren, plecând de la modelul capitalului educațional conturat și de a oferi o perspectivă de ansamblu privind impactul educației transmise în familie asupra evoluției copilului și analiza modului în care capitalul primit urmează să fie convertit pe parcurs, contribuind la configurarea unei poziții sociale proprii.

Direcții noi de cercetare Plecând de la modul în care a fost realizat studiul și de la rezultatele obținute în urma cercetării, un prim aspect care trebuie menționat este intenția de a aprofunda datele studiului calitativ, în vederea deschiderii unor noi piste de cercetare. Totodată, de interes este și extinderea cercetării către un nou grup-țintă alcătuit din cadrele didactice responsabile de relația dintre școală și părinți din unitățile de învățământ. Alte direcții:

➤ Extinderea unor astfel de anchete și în rândul altor tipuri de unități de învățământ liceal, pentru a trasa o imagine cât mai precisă la nivel local. O astfel de inițiativă ar fi benefică atât pentru dezvoltarea demersului sociologic, cât și pentru școlile partenere, care ar beneficia de rezultate personalizate, utile în conturarea unor strategii educaționale. De asemenea, o nouă direcție de cercetare ar putea fi îndreptată spre derularea unor studii similare și în alte centre urbane, în vederea comparării datelor.

➤ Prezentarea rezultatelor cercetării în rândul părinților (după modelul aplicat de Colegiul „Costache Negruzzi”, care a optat pentru expunerea unei sinteze a raportului primit în mediul online, la secțiunea *Părinți pentru Părinți*, invitând părinții interesați să consulte varianta extinsă a raportului la sediul unității sau să își exprime opinia cu privire la rezultatele prezentate²), cu scopul de a sublinia efectele benefice ale implicării parentale și ale menținerii unui dialog activ cu școala asupra performanțelor școlare. Acest lucru se poate realiza cu sprijinul unităților de învățământ, iar în cadrul acestor tipuri de întâlniri pot fi stabilite contacte cu părinții în vederea aplicării unor instrumente de cercetare, care să permită obținerea de date complete cu privire la anumite aspecte de interes (spre exemplu, un contact direct cu părinții și aplicarea unui chestionar în rândul acestora, ar elimina problema numărului mare de non-răspunsuri cu privire la generația bunicilor – după cum s-a întâmplat în studiul de față).

➤ Îmbunătățirea instrumentelor de lucru utilizate plecând de la rezultatele obținute, în vederea continuării cercetării. În acest sens, un aspect de interes constă în urmărirea modului în care aspirațiile elevilor au fost sau urmează să fie puse în aplicare. Astfel, un studiu privind destinul generațiilor (ce au devenit tinerii intervievați) ar putea oferi o imagine mai precisă asupra temei propuse. De altfel, intenția mea este de a restabili contactul cu elevii intervievați în vederea stabilirii modului în care s-au concretizat perspectivele de viitor proiectate (în special cele legate de traseul școlar), precum și pentru a marca noile aspirații și modul în care familia se raportează la ele.

---

² A se vedea Secțiunea Părinți pentru Părinți: http://colegiulnegruzzi.ro/?page_id=5656, articolul publicat la data 7.04.2015

➤ O centralizare a strategiilor dezvoltate de școli în relația școală-familie și asigurarea unui transfer de informații între instituții ș.a.

Elementul de originalitate al acestei lucrări constă pe de o parte, în faptul că până în acest moment nu au fost identificate cercetări similare la nivelul populației studiate care să abordeze această tematică, fiind așadar vorba despre obținerea unor informații noi, relevante pentru cunoașterea realității sociale. Pe de altă parte, teza propune un model de raportare și de definire a capitalului educațional, care a stat la baza conceperii cercetării proprii. Deși acesta reunește dimensiuni abordate și în alte studii (spre exemplu: mobilitatea socială; accesibilitatea învățământului; pregătire suplimentară ș.a.), prin îmbinarea lor este creat un cadru propriu, unitar, complex de analiză, care poate fi pe viitor transpus și în alte comunități sau extins spre alte subgrupuri de populație. Nu în ultimul rând, îmbinarea metodelor de cercetare cantitative și calitative constituie un alt factor care asigură un plus de cunoaștere pentru tema studiată, având în vedere faptul că studiile identificate nu au utilizat mai multe metode complementare de culegere a datelor.

Mențiune: *Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/133675 “Inovare și dezvoltare în structurarea și reprezentarea cunoașterii prin burse doctorale și postdoctorale (IDSRC - doc postdoc)”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.*

Bibliografie selectivă³

- Björklund, Anders și Kjell G. Salvanes. 2010. *Education and family background: Mechanisms and policies*. Sweden: Swedish Institute for Social Research.
- Bourdieu, Pierre. 1986. *Economia bunurilor simbolice*, trad. de M. D. Gheorghiu. București: Editura Meridiane.
- Bourdieu, P., Passeron, Jean-Claude. 1990 [1970]. *Reproduction in Education, Society and Culture*, trad. din franceză de Richard Nice, Sage Publications, London.
- Boudon, Raymond. 1979. *L'inegalite des chances. La mobilite sociale dans les societes industrielles*. Armand Colin, Collection Pluriel.
- Cazacu, Honorina. 1974. *Mobilitate socială*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Cârțană, Corneliu. 2000. „Mobilitatea socială în România. Aspecte cantitative și calitative la nivel național și în profil teritorial”, în *Sociologie românească*, vol. 1, pp. 105-124.
- Coleman, James S. et al. 1966. *Equality of Educational Opportunity*, Washington DC: U.S. Department of Education. US Government Printing Office.
- Gheorghiu, Mihai Dinu, Monique de Saint Martin (coord.). 2011. *Educație și frontiere sociale: Franța, România, Brazilia, Suedia*, trad. de Dinu Adam, Iași: Polirom.
- Goldthrope, John. H. 2014. „The Role of education in intergenerational social mobility: Problems from empirical research in sociology and some theoretical pointers from economics”, în *Relationality and Society*, Sage Publications, Vol. 26(3), 2014, pp. 265-289.
- Hatos, Adrian. 2006. *Sociologia educației*. Ediția a II-a. Iași: Polirom.
- Henderson, A.T. și K.L. Mapp. 2002. *The Impact of School, Family and Community Connections on Student Achievement*. Texas: National Center for Family and Community Connections with Schools.
- MECTS. 2010. *Raport privind Starea învățământului din România*. București. <http://www.edu.ro/> la data 16 oct. 2014.
- Neagu, Gabriela. 2006. „Educația – generator al clasei de mijloc”. In *Sociologie Românească* Volumul IV, nr. 2, pp. 147 – 160. Polirom.
- Rotariu, Traian. 1980. *Școala și mobilitatea socială în țările capitaliste dezvoltate*. București: Editura științifică și enciclopedică.
- Stănciulescu, Elisabeta. 1996. *Teorii sociologice ale educației. Producerea eului și construcția sociologiei*. Iași: Polirom.
- Stănciulescu, Elisabeta. 1997. *Sociologia educației familiale. Strategii educative ale familiilor contemporane*, Vol. I, Iași: Polirom.
- UNESCO Institute for Statistics. 2013. *Adult and Youth Literacy. National, regional and global trends 1985-2015*. Montreal. www.uis.unesco.org la data 19 ian. 2014.
- Van de Werfhorst, Herman. 2002. „A detailed examination of the role of education in intergenerational social-class mobility”. *Social Science Information*: 41(3), Sage Publications, London, pp. 407-438.

---

³ Bibliografia completă figurează în teza de doctorat